VAN *CONTROLE* NAAR **GROEI**

Portfolio's die
burgerschapsvorming
centraal stellen

Henk Steenhuis & Koen Vos

1.

Professionele kruispunten

Op het werk maak je de hele dag door keuzes. Vaak gaat het om een **gewone keuze**: je kiest wat handig, logisch of prettig is. Dat gaat meestal vanzelf.

Soms kom je op een **professioneel kruispunt**. Dan weet je niet meteen wat de beste keuze is, omdat er verschillende dingen tegelijk belangrijk kunnen zijn. Denk bijvoorbeeld aan professionele kwaliteiten, persoonlijke waarden, je verantwoordelijkheden en de belangen van anderen én van jezelf.

Op zo'n moment staat er iets op het spel.

Wat je doet, maar ook wat je besluit **niet** te doen, kan gevolgen hebben voor jezelf en voor anderen. Ook de gevolgen voor de organisatie, de omgeving en de maatschappij kunnen meewegen.

foto's: Hille Steenhuis
grafisch ontwerp: Sanne Vos

2.

Een kompas-keuze maken

Sta je op een **professioneel kruispunt**? Dan kun je een kompaskeuze maken. Je kiest niet meteen, maar staat eerst stil bij **wat er speelt, wat voor jou belangrijk is én wat voor anderen en de situatie belangrijk is.**

Een kompaskeuze gaat dus niet alleen over **wat jij wilt of prettig vindt**. Je kijkt ook naar **wat de situatie vraagt, wat voor anderen belangrijk is en wat jij als professional een goede manier van handelen vindt.** Waarden zoals eerlijkheid, verantwoordelijkheid, respect, veiligheid en goed vakmanschap kunnen daarbij richting geven.

Je kunt een kompaskeuze ook **achteraf** gebruiken. Dan wordt reflecteren meer dan terugkijken of vertellen hoe je je voelde. Je onderzoekt **wat goed professioneel handelen is en welke waarden daarin richting geven.**

Sta bijvoorbeeld stil bij de volgende vragen:

- **Wat staat er op het spel?**
- **Wat vind ik hier belangrijk?**
- **Wat is voor de ander(en) belangrijk?**
- **Wat vind ik goed, eerlijk, verantwoordelijk of professioneel?**
- **Waar ben ik als professional verantwoordelijk voor?**
- **Welke keuze past bij de professional die ik wil zijn?**
- **Waarom vind ik deze keuze beter dan een andere?**

3.

Verschillende perspectieven

Wie een kompaskeuze maakt, bekijkt de situatie ook vanuit andere perspectieven.

Dat betekent dat je niet alleen kijkt naar wat jij vindt, wilt of belangrijk vindt. Je probeert ook te begrijpen hoe een ander naar de situatie kijkt. Wat betekent jouw keuze voor je collega, de klant, je organisatie of bijvoorbeeld de omgeving?

Door vanuit verschillende perspectieven te kijken, ontdek je dat een situatie er anders uit kan zien. Wat voor jou logisch lijkt, kan voor een ander heel anders voelen of andere gevolgen hebben.

Perspectivistische lenigheid betekent dus: je kunnen verplaatsen in het standpunt van een ander en er voor open staan om je eigen kijk te verbreden.

4.

Thema A vrijheid & gelijkheid

Doelzin 4, Ervaringen
uit: de nieuwe kwalificatie-eisen Burgerschap

Het gaat hierbij om deelnemen aan en reflecteren op praktijksituaties, projecten of discussies waarbij sprake is van spanningen tussen vrijheid en gelijkheid, binnen de context van werk gezin, opleiding, vrije tijd, (digitale) media en overheid.

Pedagogisch uitgangspunt:
In het mbo gaat het niet alleen om praten over waarden, maar ook om studenten te helpen ontdekken wat zij zelf belangrijk vinden. Ze leren herkennen welke waarden een rol spelen in hun denken en handelen en worden uitgedaagd om daar bewust en kritisch over na te denken en er met anderen over te praten.

Daarbij leren studenten dat een situatie vanuit verschillende perspectieven bekeken kan worden. Wat voor de één belangrijk of vanzelfsprekend is, kan voor een ander heel anders zijn.

5.

Individuele verkenning

Kies één van de vijf professionele kruispunten die het beste past bij **iets wat jij zelf hebt meegemaakt op je werk**. Een situatie waarbij er iets op het spel stond en jij misschien niet gelijk wist wat je moest zeggen of doen.

Let op: De voorbeelden zijn bedoeld om je te helpen om een eigen situatie te herkennen. je hoeft dus niet precies de situatie uit het kruispunt te hebben meegemaakt.

Thema A – Vrijheid & gelijkheid

1. **Een moment waarop...**
   ...een opmerking van een collega iemand buitensloot of kwetste.
   Harmonie bewaren / Opkomen voor een ander

2. **Ik merkte dat...**
   ...mijn eerste indruk van iemand invloed had op hoe ik met die persoon omging.
   Snel een oordeel vormen / Open blijven kijken naar de ander

3. **Een moment waarop...**
   ...mijn mening anders was dan die van de mensen om mij heen.
   Meegaan met de groep / Ruimte geven aan je eigen mening

4. **Ik kwam voor een keuze te staan...**
   ...waarbij mijn eigen belang botste met wat eerlijk was voor een ander.
   Eigen belang / Solidariteit met anderen

5. **Ik kwam voor een keuze te staan...**
   toen het werk niet eerlijk verdeeld werd.
   Voor mezelf opkomen / Het accepteren

6.

Oefening in tweetallen

Eén deelnemer vertelt over een **eigen professioneel kruispunt op het werk.** Een moment waarop je niet goed wist wat je moest doen of waarop verschillende dingen belangrijk waren.

De ander stelt vragen om samen te onderzoeken **waarom je deed wat je deed en wat voor jou belangrijk was.**

Voor de vragensteller: geef niet meteen advies en vertel niet wat jij zou doen. Stel vooral vragen en vraag door op woorden als *goed, beter, belangrijk, eerlijk, professioneel of verantwoordelijk.*

1. **Wat gebeurde er? Wat maakte dit voor jou lastig?**
2. **Wat vond je in deze situatie belangrijk?**
3. **Wat kon je doen? Welke keuzes had je?**
4. **Welke keuze vond je op dat moment het beste?**
5. **Waarom vond je die keuze beter dan de andere keuzes?**
6. **Wat vond je belangrijker dan andere dingen? Waarom?**
7. **Als je nu terugkijkt: vind je nog steeds dat je de goede keuze hebt gemaakt? Waarom wel of niet?**
8. **Wat zegt deze situatie over de manier waarop jij je werk wilt doen?**

7.

Inner development goals

De kracht van Inner Development Goals zit vooral in het verbinden van vakmanschap en mens-zijn. IDG's maken zichtbaar dat een professionele ontwikkeling altijd ook een persoonlijke ontwikkeling is.

IDG's kunnen gebruikt worden als pedagogisch raamwerk voor gesprekken, ervaringen en reflectie en dat raamwerk is beslist geen nieuwe competentielijst waarop studenten moeten worden afgetoetst.

Bron: **innerdevelopmentgoals.nl**

ZIJN	DENKEN	VERBINDEN	SAMENWERKEN	HANDELEN
Werken aan je innerlijke ontwikkeling	Onze complexe wereld beter begrijpen	Omzien naar anderen en de wereld	Vertrouwen opbouwen en gezamenlijk aan het werk	Verandering leiden en mogelijk maken
1. Innerlijk kompas	1. Kritisch denken	1. Waardering	1. Relationele vaardigheden	1. Moed
2. Integriteit en authenticiteit	2. Meerdere perspectieven hanteren	2. Verbonden-heid	2. Inclusieve mindset en interculturele vaardigheden	2. Hoop en optimisme
3. Openheid en lerende hou-ding	3. Systeem-denken	3. Nederigheid	3. Co-creatie-vaardigheden	3. Bewust gebruik van grondstoffen
4. Zelfbewustzijn	4. Langetermijn-oriëntatie en visievorming	4. Empathie en compassie	4. Communica-tieve vaardig-heden	4. Proactiviteit
5. Bewuste aanwezigheid	5. Creativiteit	5. Vergeving	5. Vaardigheden om anderen in beweging te krijgen	5. Veerkracht

Verhalen van studenten
als vertrekpunt

**Burgerschap helpt je
te ontdekken wie je wilt zijn,
waar je voor staat
en hoe je je verhoudt tot anderen
en tot de wereld om je heen.**

**Je leert verschillen onderzoeken,
perspectieven begrijpen,
keuzes maken
en verantwoordelijkheid nemen
voor hoe je samenleeft,
werkt en meedoet in de
samenleving.**

Henk Steenhuis
(practor Betekenisvol
Vakmanschap Firda en
redacteur filosofie Trouw)
henk.steenhuis@firda.nl

Koen Vos
(voormalig practor
Brede Vorming Firda)
koenvos56@gmail.com